

Svátky řemesel a krásy ušlechtilých koní –
Kunštát 2023

Základní škola a Mateřská škola Kunštát,
příspěvková organizace

Po stopách Františka Buriana

Vypracovali:

Kateřina Podsedníková,
Andrea Peterková,
František Tenora,
Patrik Šíkula,
Marek Dočekal

Vedoucí práce: Pavel Blaha

Kunštát, 2023

Obsah

Úvod.....	3
Život.....	4
Podnikatelská činnost.....	5
Stavby s Rolínkem	5
Socha T. G. Masaryka.....	6
Blaničtí rytíři	6
Lev.....	7
Rozhledna	7
Burianova Koupelna.....	7
Aktuální dění v souvislosti se jménem Františka Buriana	9
Smyslová zahrada	9
Po stopách Františka Buriana	10
Přílohy	15
Příloha textů z denního tisku	15
Zdroje	17

Úvod

František Burian byl významným obchodníkem, starostou, vizionářem a v neposlední řadě i umělcem, který se zasloužil o rozvoj města Kunštát i blízkého okolí. Velká část žáků naší školy zná významné stavby v nedaleké Rudce související právě se jménem Františka Buriana. Ovšem o jeho životě a činnosti příliš informováni nejsou. Proto jsme se rozhodli vytvořit tuto práci, která by měla sloužit k větší informovanosti našich žáků, ale i dalších občanů či turistů, kteří zavítají do našeho města. Práce je členěna na dvě části. V teoretické části se snažíme zmapovat a popsat dílo, které po sobě pan Burian zanechal. K získání informací byly využity internetové portály a diskuze s žijícími potomky Františka Buriana. V praktické části jsme vytvořili naučnou trasu se zastaveními na významných místech, které souvisí s dílem a činností F. Buriana. Tato trasa začíná u budovy základní školy, a to z toho důvodu, že chceme, aby byla tato trasa využívána i ve výuce a žáci mohli prostřednictvím vlastního prožitku poznávat nedávnou historii našeho města.

Teoretická část

Život

František Burian se narodil 3. ledna roku 1876 v Louckém dvoře u Olešnice, kde pracoval jeho otec jako šafář u koní. Do školy začal chodit v nedaleko ležící Olešnici. Po dvou letech vstoupil do pětileté školy v Kunštátě. Po dokončení základního vzdělání nastoupil na tři roky do učení k řezníkovi a uzenáři v Kunštátě. Dále pracoval jako tovaryš dva roky v Brně. Když mu nebylo ještě ani devatenáct let, vydal se do světa na zkušenou a odešel do rakouské Vídně a posléze do Terstu. Ve Štyrském Hradci našel Burian místo u velké uzenářské firmy, kde pak zůstal šest let. Po návratu pracoval rok ve Znojmě, odkud se vydal na druhou cestu a procestoval Itálii, Maďarsko a téměř všechny státy balkánské.

Věnoval se i sportovní činnosti. Když se vrátil do Kunštátu, stal jedním ze zakladatelů sportovního spolku Sokol, jehož byl dlouholetým starostou. V tomto období začal i samostatně podnikat. Bohaté zkušenosti z ciziny byly příčinou, že se dobrá pověst jeho výrobků nesla široko daleko. Roku 1903 měl vedle obchodu ještě hostinec "U krále Jiřího" v Kunštátě, ale od roku 1906 se věnuje pouze závodu s uzeninami a posílá své výrobky do Brna, Vídně i Budapešti. Burianovo moravské uzené byla jeho vlajková loď, kterou se proslavil doma i v zahraničí. Z malého závodu vznikl velko-uzenářský podnik. S příchodem světové války roku 1916 jej odvedli k 81. pluku v Jihlavě, ale naštěstí pro něj i jeho podniky, byl za čtvrt roku propuštěn z vojenské služby pro krátkozrakost.

Roku 1920 se stává starostou Kunštátu a předsedou místní školní rady. Ve funkčním volebním období zůstává další 4 roky. V roce 1927 tedy ve svých 52 letech se František Burian setkal se Stanislavem Rolínkem. Tento introvertní plachý mladík oplýval obdivuhodným sochařským talentem, kterého si Burian povšimnul a nabídl mu spolupráci. Díky tomu začalo v Rudce u Kunštátu vznikat velkolepé Rolinkovo dílo. Socha prezidenta republiky Tomáše Garrigue Masaryka, Jeskyně blanických rytířů v čele se svatým Václavem či samotné dílo Františka Buriana Legionáři.

Po Rolínkově smrti František Burian usilovně pokračuje v dokončení díla. Se svými dělníky dotváří jeskyni Blanických rytířů, upravuje arboretum v areálu, v těsné blízkosti staví Burianův pension (dnes pension U Sochy) a na vrchu Milenka buduje 16 metrů vysokou rozhlednu. Pan Burian nesl zkázu díla, kterému věnoval tolik sil a nadějí, velmi těžce. Vitální a pracovitý muž byl u konce svých sil a poslední rány osudu nepřežil. Zemřel 6. srpna 1943.

Podnikatelská činnost

V počátcích svého podnikání vedl i svůj vlastní hostinec a řeznictví, z něhož mířily jeho lahůdky nejen pro potřeby hostince, ale i do dalších měst nově vzniklé republiky, ale také do zahraničí. Hostinec U Krále Jiřího byl vyhlášeným podnikem na náměstí v Kunštátě. Ovšem časová vytíženost v druhém podniku jej v roce 1906 vedla k nucenému zavření.

K řeznickému podnikání vedla dlouhá a postupná cesta. Po skončení základního vzdělání na místní škole v Kunštátě vstoupil František Burian do učení na tři léta k řeznickému mistru Janu Procházkovi, řezníku a uzenáři v Kunštátě. Jako tovaryš dále pak pracoval dva roky v Brně a ve svých tovaryšských letech prošel a poznal kus světa. Když mu nebylo ani devatenáct let, vydal se s Františkem Doskočilem do světa. Původně měli namířeno přes Vídeň do Terstu. Ve Štyrském Hradci našel Burian místo u velké uzenářské firmy, kde pak zůstal šest let. Po návratu pracoval rok ve Znojmě, odkud se vydal na druhou cestu a procestoval Itálii, Maďarsko a téměř všechny státy balkánské. Jeho neutuchající chuť se vzdělávat a pracovitost jej vedli všech jeho cestách. Vše si mohl osahat, zažít a dobře se naučit uzenářskému řemeslu.

Téměř deset let učení se tomuto řemeslu, než se z uzenářského tovaryše stal uzenářský mistr, který našel odvalu, rozjet vlastní podnikání a otevřít si živnost. Z malého podniku postupem času vybudoval fungující firmu, která se proslavila nejen v tuzemsku, ale i v zahraničí. Díky předchozím cestám vybudoval funkční síť odběratelů, téměř po celé Evropě. Burian si uvědomoval důležitost jedinečnosti svých produktů a vytvořil tak výrobek, který si oblíbilo velké množství jeho zákazníků. Řeč je o Moravském uzení. Burianovo moravské uzené byla specialita, která proslavila jeho podnik u nás i v zahraničí.

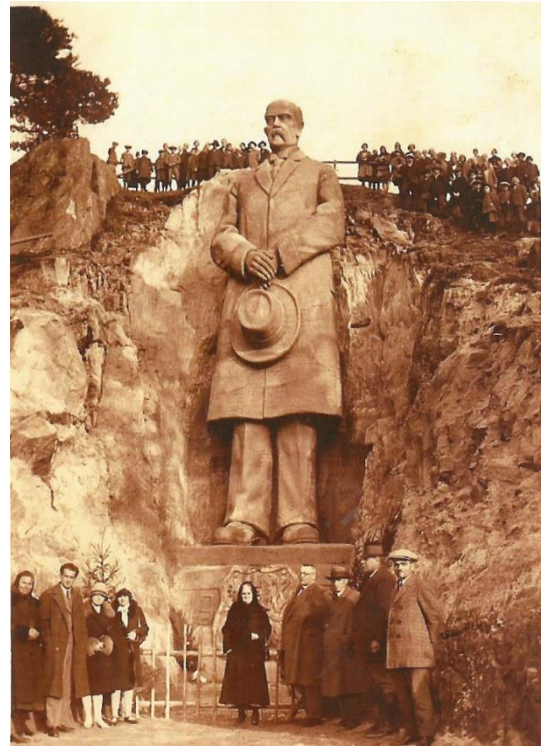
Stavby s Rolínkem

Jeskyně Blanických rytířů je unikátní dílo inspirované českou historií. Nachází se nedaleko města Kunštátu, na kraji obce Rudka, v nitru kopce nazvaného Milenka.

Tvůrcem tohoto jedinečného díla byl rodák z nedalekého Bořitova, právě Stanislav Rolínek, čalouník a nadaný sochař, ale bohužel také člověk nemocný tuberkulózou plic. Jeho prvotinou byly zdařilé sochy husitských bojovníků, které vytesal do skal nedaleko svého rodiště netradičním náradím. Jeho tesařské nástroje byly hasičská sekera a polovina nůžek na střihání ovcí. Tímto zdařilým díle upozornil na svůj talent a brzy se o jeho umění doslechl také kunštátský občan, řezník František Burian. Ten pozval roku 1928 Rolínka do Kunštátu a věřil, že když něco podobného v Kunštátě vytvoří, přiláká tak do zapomenutého městečka návštěvníky.

Socha T. G. Masaryka

První dílo, které Rolínek v pískovcovém masivu v Rudce vytvořil, byla velkolepá socha našeho prvního prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka. V tehdejší době se tato 14 metrů vysoká socha označovala jako největší ve střední Evropě. Předloho pro tuto sochu se stala poštovní známka, kterou měl umělec připevněnou na lešení.

Na počátku druhé světové války byl doručen tehdejšímu protektorátnímu úřadu v Boskovicích dopis, který obsahoval stručné upozornění. Socha prezidenta osvoboditele a sousoší legionářů má pro Čechy příliš symbolický význam. Pan Burian se snaží zachránit co se dá a nechá prezidentovu sochu zazdít atrapou cihlového domku. Následuje však další udání a socha musí být na vlastní náklady pana Buriana odstraněna. Posledním zoufalým pokusem o záchranu bylo rozřezání poprsí na několik kusů a jejich následné ukrytí s vírou, že jednou bude dílo zrekonstruováno. Úkryt fragmentů byl ale nakonec odhalen a dílo definitivně zničeno. Stejně tak byli zničeni i Burianovi legionáři, kteří byli pojátkem minulosti s přítomností. Měli tak poukazovat na bohatou českou historii a nynější dějiny nově vzniklého samostatného Československého státu.

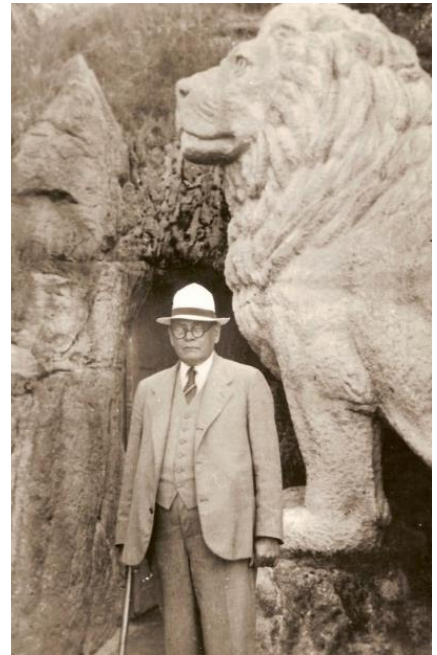
Blaničtí rytíři

Rolínek pokračoval ve své další tvorbě. Posloužily mu pískovcové skály, do kterých dělníci vyhloubili jeskyni a on zde vytvořil bájně blanické rytíře. Vůdčí postavou je jezdecká socha svatého Václava, stojící uprostřed spícího vojska. Tato socha je z pohledu sochařského umu i nejzdařilejším dílem, jelikož měl Rolínek za sebou roční studium v Praze na akademii výtvarných umění.

František Burian pomohl Rolínkovi získat stipendium na zmíněné akademii a ten zde začal studovat v říjnu 1929 pod vedením profesora Otakara Španiela. Burian Rolínka při studiích finančně podporoval, avšak nemoc se zhoršovala. Stanislav Rolínek tak s prací spěchal, dobře věděl, že mu s postupující nemocí nezbývá mnoho času. Proto jsou některé sochy opracovány jen hrubě, na detailnější zpracování už nebyl čas. I tak budí toto monumentální dílo úctu a obdiv.

Lev

Vchod do nitra hory hlídá mohutný kamenný lev, zvíře podivuhodné síly a krásy. Velice proporčně a anatomicky zvládnuté dílo. O to podivuhodnější je, že Rolínek ve svém životě skutečného lva nikdy neviděl a pracoval jenom podle obrázku. Dílo, na kterém autor začal pracovat na počátku třicátých let minulého století, už nikdy nedokončil. Smrt jej odvedla od práce v největším tvůrčím rozmachu. Rolínek zemřel 11. července 1931.

Rozhledna

Na kopci Milenka stojí kamenná Burianova rozhledna, ze které je za dobré viditelnosti možné zhlédnout Jeseníky, Krkonoše a Pálavu.

Burianova Koupelna

Burianovu koupelnu neboli „Sluneční lázně“ nechal v období 1. republiky v roce 1931 vybudovat František Burian. Toto koupaliště se nacházelo v hezkém údolí potoka, tekoucího z Rudky k Mramorové studánce a dál ke Grafitárně u Sychotína. Bývalo dobře udržované a mělo denně velké návštěvy. V současnosti můžeme vidět pouze rozpadlé pozůstatky. Jedna z hrází je nejzachovalejším pozůstatkem po rozsáhlém koupališti.

Toto koupaliště bylo další atrakcí pro návštěvníky nedalekého penzionu a restaurace. A také pro návštěvníky blízké Jeskyně Blanických rytířů, sochy T.G. Masaryka a rozhledny. Koupaliště mělo tři nádrže. První zachytávala chladnou vodu z potůčku a částečně ji ohřívala. Hlavní nádrž měla betonovou hráz i dno, skokanskou věž a oddělenou část pro plavce a neplavce. Třetí část nádrže byla pro rudecké děti, byla poměrně mělká s písčitým dnem. Zde mohla děcka dovádět a nerušila vážené plavce v hlavním bazénu.

Koupaliště bylo vybaveno dřevěnými kabinami, toaletami a betonovými deskami na opalování. U vchodu byl prodej vstupenek s drobným občerstvením a posezením, které bylo příjemným zastavením při procházce z Kunštátu přes Rudku do Sychotína či Makova.

Celý tento kout měl honosný název Sluneční lázně a jeho historie skončila na sklonku druhé světové války, kdy bylo poškozeno stavidlo hlavního bazénu a dřevěné stavby byly použity při očekávání přechodu fronty na stavbu lesních úkrytů pro místní občany. V současné době slouží zcela zanedbané a rozpadlé koupaliště jako sedimentační nádrž potoka tekoucího z Rudky.

Nejzachovalejší hráz koupaliště

Pohled z druhého břehu potoka

Burianovo koupaliště kolem roku 1935

Aktuální dění v souvislosti se jménem Františka Buriana

Smyslová zahrada

Smyslová zahrada vznikla v areálu Jeskyně Blanických rytířů v roce 2009 díky společnosti Kunštát PRO FUTURO, jejíž zakladatelkou a mnohaletou ředitelkou byla vnučka Františka Buriana paní Zdenka Popelková. Zahrada je původně určena pro nevidomé a zrakově postižené. Rostliny výrazných vůní, zajímavé hmatem nebo chutí a hmatové i zvukové prvky, to vše má usnadnit postiženým seznamování se s přírodou. O zahradu je ale velký zájem mezi všemi návštěvníky. Ti si zde mohou zkusit, jak na tom se svými smysly jsou. Se zavázanýma očima se mohou pokusit hmatem a čichem rozeznávat rostliny a byliny, orientovat se pomocí zvuku potůčku anebo hmatem rozeznávat různé materiály. Zahrada je tedy otevřená všem a v budoucnu se bude dále rozšiřovat.

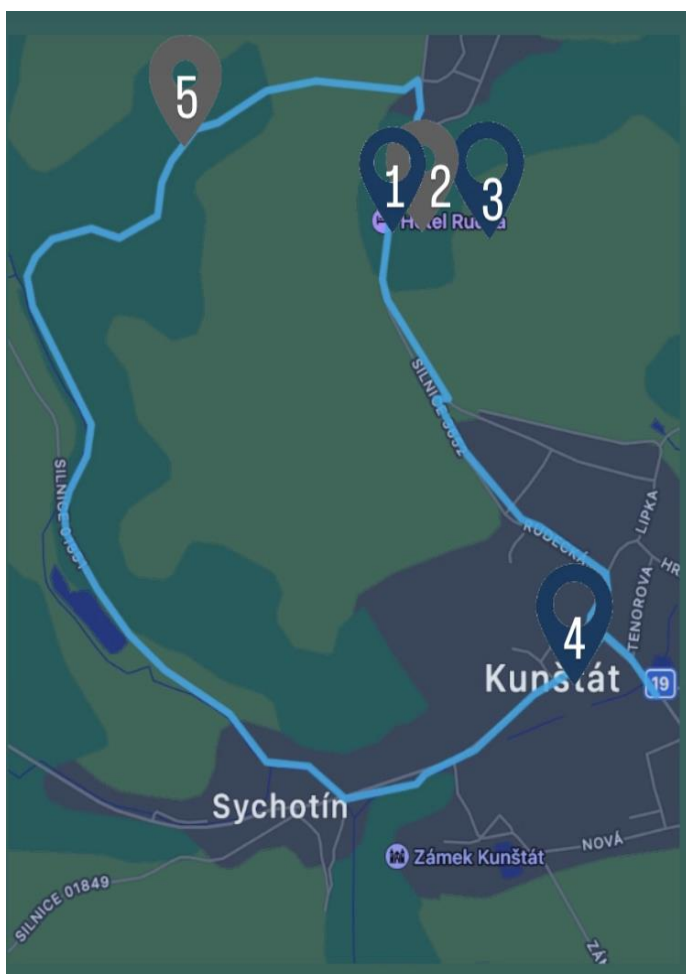
Okolí jeskyně je upraveno jako park a stává se postupně galerií pod širým nebem. Mladí sochaři zde v rámci mezinárodních sochařských symposií postupně vytváří nové sochy. V areálu Jeskyně Blanických rytířů se každoročně pořádá mnoho akcí. Ať už to jsou koncerty či soutěže. Mezi nejznámější akce patří Terra Kunštát. Ta se naposledy konala v květnu 2022. Jde o tradiční výstavu keramiky, na niž svoji tvorbu představí mistři svého řemesla nejen z Kunštátu a okolí. Součástí akce je i vyhlášení keramické soutěže dětí z Kunštátské školy. Mezi tradiční akce patří i koncert kapely Poletíme? Ten se naposledy konal v létě 2022 a to již po šesté.

Praktická část

Po stopách Františka Buriana

Cílem praktické části je vytvoření mapy se zastávkami na významných místech, spojených se jménem František Burian. Mapa je učena nejen pro občany města Kunštát a okolních obcí, ale zejména pro žáky místní školy, pro které je tak vytvořen vzdělávací obsah i s praktickou částí, zaměřenou na vlastní prožitek a aktivitu. Začátek cesty je u budovy místní základní školy a pokračuje přes náměstí krále Jiřího, kde se nacházelo řeznictví a výroba uzenin Františka Buriana. Dále trasa vede do Rudky, kde se nacházejí významné stavby, sochy a jeskyně Blanický rytířů. Poslední zastávkou je pak Burianova koupelna. Odtud je možné se vrátit po stejné trase, anebo pokračovat do Sychotína a uzavřít tak hezký vycházkový okruh.

4

řeznictví

Zbytky sochy T.G.M. +
Smyslová zahrada

3

Burianova Rozhledna

Burianova koupelna

Přílohy

Příloha textů z denního tisku

Z dobového tisku: „Na hranicích katastru obce Rudky, deset minut od Kunštátu stojí tento mohutný pomník. Dříve byla zde pískovcová skaliska, z nichž nejvyšší bylo asi pět metrů. Toto místo vybral Burian s Rolínkem, aby zde vytvořili něco tak krásného, velkolepého. V červnu 1928 se počalo pracovat. Bylo postaveno veliké lešení a trhána skála. Práce šla přímo po americku. Třicet dělníků lámalo a vozilo do pozdní noci. Rolínek měl na lešení přilepenou padesátihalérovou poštovní známku, dle které pracoval. Později měl fotografii pana presidenta. Takovým jednoduchým způsobem, obyčejnými dláty a sekyrkami, byla vytesána tato socha, která je největší v Evropě, z jediného kusu vytvořená. Pomník sám je 10,5 m vysoký a spočívá na podstavci 3,5 m vysokém, na kterém je letopočet 1928. Hlava sochy měří 1,65 m, rozpětí ramen 3,5 m, průměr klobouku, který pan prezident drží v ruce, měří 85 cm. Váha sochy byla odborníky odhadnuta na 600 tun. Z těchto měř si můžeme představit, jaké je to gigantické dílo a jaká to byla ohromná práce a finanční oběť.“ Rozpětí vykonané práce se dá těžko odhadnout. Pískovcová skaliska, do kterých byla socha vytesána, byla zarostlá úhornatým porostem, který bylo třeba zkulturnovat a upravit rozsáhlými parkovými úpravami. Osadit porostem stromů, květin a okrasných křovin, vytvořit důstojný areál, jehož korunou bylo dílo samotné. Nasvícené v noci světlem elektrických reflektorů muselo působit a podle dobových svědků působilo úctyhodným dojmem. Všudypřítomný pan Burian se staral o všechny a o všechno. Byl nejen inspirátorem, ale i manažerem a producentem celého díla. Neváhal, pokud to bylo zapotřebí, přiložit ruku k dílu. Byl vlastně jediný, kdo pracoval bez nároku na mzdu, odměnou mu byla nezištná radost z každé dosažené mety. Z dobového tisku: „Za zvuku národních hymen se kloní prapory a všichni napjatě obrací svůj zrak k soše, kde se pomalu rozhrnuje opona“ Je čten telegram panu presidentovi Byli zde návštěvníci téměř z celé republiky, ba i hosté ze zahraničí. Odhalení sochy presidenta Masaryka bylo bezpochyby událostí překračující místní význam. Byla mu věnována mimořádná pozornost v tisku, a to nejen tuzemském, ale i zahraničním. Monumentální socha vytesaná ve skalním masivu neměla v Evropě obdobu nejen co do rozměrů, ale i tematiky.

Z dobového tisku: „... první prezident neveliké republiky v srdci Evropy má svůj největší kamenný pomník z jediného balvanu vytvořený ve volné přírodě mezi milujícími ho lidem Moravy“. Píše čechoamerický list „Svornost“ v New Yorku 24. 9. 1928. T. G. M. o svém pomníku nepochybně věděl. Přesto ho však za svého života nikdy neshlédnul, i když ho

bezpochyby znal z fotografií a koneckonců mu o jeho odhalení byl zaslán osobní telegram. Největší přání dvou spolutvůrců tohoto díla, a nejen jejich zůstalo nenaplněno.

Zdroje

<https://www.nffb.cz/z-historie/2017-06-frantisek-burian/>

<http://www.regionpress.cz/Frantisek-Burian-cestnym-obcanem-mesta-Kunstat-id-21843.aspx>

<https://www.nffb.cz/z-historie/2017-06-frantisek-burian/>

<http://www.regionpress.cz/Frantisek-Burian-cestnym-obcanem-mesta-Kunstat-id-21843.aspx>

<https://www.rudka.cz/jeskyne/z-historie>

<https://www.rudka.cz/jeskyne/napsali-o-nas/pro-nobis-2004-mgr.-eduard-mazalek-2/za-nas-2004>

<https://www.kunstat->

[mesto.cz/e_download.php?file=data/editor/82cs_4.pdf&original=zpravodaj+ZARI+2013+WEB.pdf](https://www.kunstat-mesto.cz/e_download.php?file=data/editor/82cs_4.pdf&original=zpravodaj+ZARI+2013+WEB.pdf)

https://www.geocaching.com/geocache/GC59XMQ_burianovo-koupaliste

Zdroje: <https://regionboskovicko.cz/terra-kunstat-22-rudka-u-kunstatu/a-12751/p1=5049>

<https://www.rudka.cz/jeskyne/aktualne>